По конфіскаті — наклад другий.

Ч. 24. Почтову належність оплачено гуртом. Львів, второк 28. листопада 1922. Рік XXIV.

СВОБОДА

Виходить щоденно рано.

РЕДАКЦІЯ И АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10., II. пов.

Конто почт. щад. 143 322.

Адр. тел.: „Свобода" Львів.

Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол.

Рукописів редакція не звертає.

ПЕРЕДПЛАТА

Місячно в краю 3900 Мп.

ЗА ГРАНИЦЕЮ:

В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лірів, Німеччині 5000 п. марок, Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. корон. Румунія 50 лей. Болгарії 50 левів, Австрії 5.000 мп. Зміна адреси 100 мп.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 150 Мп.

Видає: ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО".

Львів, 27. листопада 1922.

Занепад почуття права.

Одним з великих здобутків людської культури на протязі минулого століття було створення т. зв. правових держав, в яких максимою правління мала бути староримська засада: justitia fundamentum regnorum. Конституції правових держав виключали цілковито самоволю державних чинників, в першу черту самоволю державної адміністрації і поліції, беручи громадян в свою правну охорону.

Все мало діятися по постановам писаного закона і кождий громадянин міг бути спокійний, що його свободи, зкорененої законом в границях закону ніхто безкарно не може і не сміє порушити.

У високо-культурних народів витворилося навіть окреме почуття, т. зв. в німецькій мові Rechtsgefühl і там масове ломання писаного закону було навіть психольогічно неможливе. Міг бути закон несправедливий — це річ друга — але доки він обовязував, державні чинники, що мають з уряду стояти на сторожі обовязуючих законів, не посміли свідомо їх ломати для забаганок хвилі, особистих чи инших. Цьому німецькому почуттю права завдячують між иншим і познанські Поляки свою успішну боротьбу з пруською навалою, бо вони добре знали, що ні пруська адміністрація, ні поліція, ні тим більше суд не зломить обовязуючих законів навіть у справах, де розходилося о інтерес Поляка хочби з виразною національно польською закрадкою. Всім пр. відомий інцидент, де бідний селичий виграв процес о відшкодування проти цісаря Вільгельма II., відомі факти, де німецькі власти уневажнювали вибір Німця до законодатних тіл, коли не значним нераз (о кілька голосів) сфальшуванням висліду голосування проголошено вибір Німця замість Поляка. Великі економічні успіхи познанських Поляків і створення, як виказав професор берлінського університету д-р Бернгард у своїм творі „Die Polenfrage" держави в державі, мають познанські Поляки завдячити може в найбільшій мірі цій обставині, що в Прусії панував закон і збудоване на фундаментах законів — почуття права.

Світова воєнна розруха в дечому й порушила в широких масах, а може і у декого з державних чинників, це почуття права, але його цілковито не ухилила. Воно як аксіом істнує дальше, навіть під незвною змненою формою і в певних границях в совітських державах.

Від ряду тижнів східно-галицькі тюрми переповнені тисячами невинних жертв. Майже всі вони під замітом злочину державної зради з § 58. з. к., який в правила потягає за собою по думці постанови § 180. проц. кар. примусову слідчу вязницю. З власної адвокатської практики як оборонець знаю, що причиною увязнень і слідчої вязниці є донесення державної поліції, що X чи У агітував проти виборів, при чому найчастійше не наводиться ніяких конкретних фактів агітації.

Це все кваліфікує державна поліція як злочин державної зради, за яку досі не засуджено ні одного Українця у Східній Галичині мимо численних процесів, хоч з гори знає, що зі справи ніщо не вийде, бо й не може вийти нічого і даний арештант з правила не матиме навіть акту обвинувачення. Державна поліція мимо всього відставляє до судових вязниць тисячі наших найсвідомійших і найбільше тактових людей.

Це явище масове і загально відоме. Страшнійше в цьому є те, що польське громадянство, передовсім його публична опінія — преса, одобрює в цілости поступки державної поліції. Тут моральний занепад є так великий, що й не знаю, чи знайдеться зараз средство на вилікування польського громадянства з цієї страшної недуги, що її на імя брак почуття права.

Що як раз наш погляд є вірний, що масові арешти не мають законної основи за собою, доказом цього численні рішення львівської апеляції, яка на підставі постанови § 114, уст. З. проц. кари. застановляє карне судове слідство із за браку єства каригідного чину. Це діється однак по довгих тижнях примусової незаслуженої тюрми, по морі людського горя і сліз, яких ніхто не може заплатити.

Тисячі невинних сидять ще по тюрмах і ждуть на прихід дня волі для себе

Львівська апеляція зможе хоч частинно направити це.

Належить визначити окрему комісію для негайного розсліду всіх справ з останніх місяців, де фігурує § 58. або § 65. зак. кар., щоби невинні вийшли на волю.

Це домагання культури і приказ закону, це буде справді здійсненням засади: iustitia fundamentum regnorum!

Д р Степан Баран.

Платіть партійний податок!!! Приспивайте на адресу! „Краєвий Союз Кредитовий" у Львові, Ринок 10., вил. кн. ч. 5.000. Жертводавці повище 500 мп. будуть оголошені поіменно!!

Анґлійський політик.

Відень, 20. падолиста 1922.

Льорд Керзон, котрий є тепер у Парижи, щоби бодай почасти нолагодити французько-анґлійські відносини, які до краю загострились були в останніх часах правління Льойда Джорджа, в промові, виголошеній кілька днів перед виборами в льондонській Сіту, говорячи про політику британського заграничного уряду, сказав між ин. ось що:

„Foreign Office не може зносити вмішування з боку невідповідальних аматорів, якіб і не блескучі вони були..."

Словами сими британський міністр заграничних справ у попереднім в і теперішнім кабінеті схарактеризував і оцінив діяльність і особу попереднього голови анґлійського правительства, Льойда Джорджа. Коли анґлійський льорд так рішуче, навіть драстично, висловлюється про премієра, з котрим ще кілька тижнів ранійше він — на зовні бодай — дружно працював, і коли анґлійська громадська думка приймає такий виступ без протесту, як добре заслужену оцінку позаленого премієра, то се знак, як нерадо, сказатиб: засоромлено, тямучі в заграничних питаннях анґлійські круги зносили накинуту їм внутрішньою демаґоґією дилетантську діяльність валійського адвокатського солиціятора в кермуванню заграничних справ Імперії. Льойд Джордж на такім становищи — то була першина в анґлійській історії. То був перший плід радикальної демаґоґії в історії правління цеї Імперії — із усіми признаками й наслідками такої спроби обниження кваліфікації політичного проводу. Реакція проти сього в політично найбільш зрілім народі мусіла прийти: вибори не звели партії Льойда Джорджа до звичайної меншости парляментарної — вони її просто погромили, кидаючи її не на друге, а на геть на зад, на четверте місце.

Британська політика занадто складна. Велика Британія має на всіх континґентах занадто багато важних інтересів, аби собі на довший протяг часу могти позволити на люксус: удержувати на чолі держави другорядного провінціонального адвоката, не фахового в ні одній области політичного життя, вибраного послом завдяки демаґоґії, висадженого на чоло парляментарної репрезентації і уряду великої нації наслідком демаґоґії і складу цілого ряду припадкових обставин. На такий люксус богата Велика Британія ранійше ніколи собі не позволяла; Льойд Джордж був першим анґлійським премієром, не наділеним — поза своєю дійсно надзвичайною природною інтеліґенцією, гнучкістю й меткістю — ніякими справдішними кваліфікаціями до виконування такого відповідального уряду. В Анґлії знають, що замало є бути вибраним послом, аби мати до сього кваліфікацію.

Як думають в Анґлії про кваліфікації державного діяча? Підімо хвилину слідами традицією усвячених і успіхами увінчаних поглядів анґлійського громадянства на сю справу.

Щоб стати правником або інжинером, до цього потрібні довгі підготовлення, справдішне вишколення, спеціяльні студії. Тим більшої фахової освіти вимагають в Анґлії від державного мужа: він-же має голосувати про великі національні інтереси, має вміти розріжнити бажане від можливого; має вміти глядіти на справи з віддалення і бачити цілість крізь подробиці; має кермуватись думкою умотивованою і стійною в оцінюванню преважних фінансових і економічних питань; має визнаватись у відносинах Ірляндії, Індій, Зєдинених Держав, ріжних европейських країв; має тямити потреби й можливости торговлі, промислу і т. п. До сього всього замало є повторювати абстрактні засади, оклепані фрази, вивчені з газети; замало й тих худих відомостей, які дає середня школа, чи правничий факультет, і які звичайно виповняють багаж „політика" в декотрих краях.

„Політиками" такої міри не доробився нічого путнього ні оден народ світа — Анґлія має забагато до втрачення, щоб таким людям віддавати в руки свою долю.

Виховання анґлійського політика коштує багато — грошей і праці.

Щоб добути собі потрібну міру політичної освіти й політичного досвіду, мусить Анґлієць багато подорожувати, знати чужі мови, познайомлюватись з заграничними ученими й політиками, студіювати відносини в чужих краях, шукати в них мірила порівнання для своїх відносин, досліджувати на місці звичаї, інституції, уряди чужих народів, їх життя публичне й приватне. Чимало анґлійських парляментарних послів користується парляментарними ферією, щоб виїздити на континент і там переводити якийсь спеціяльний дослід протягом двох до шести тижнів. Вони їдуть до Франції, до Еспанії, до Італії, до Німеччини, щоб відсвіжити, спростувати, поглибити свої ранійші досвіди, і то не оден раз а пять, шість і десять разів. Вони хотять держатись в курсі справ, стежити за розвитком і хитаннями громадської думки. Таким чином їх погляд ніколи не є відсталий. Нехай витвориться якась чорна точка в Данії, на Балканах, в Римі, в Америці — зараз попруть туди анґлійські посли, щоби приглянутись річи, розслідити, привести до дому правдиві відомости.

За кордоном вони стараються особисто познайомитися з кваліф-

ними діячами й спеціялістами; вони їх запрошують до себе тай вичуються з них, наче з шкільних підручників; иноді записують кожду подробицю розмови, а по повороті комунікують свою рукопис своїм товаришам. Чи може бути щось більше інструктивне? Одначе на збиранню інформацій вони не обмежуються: їм учоться безпосередно вистудіювати річ саму! Оден з них сбіздить прим. селянські господарства у Франції, приглядається навозам, машинам, худобі, збирає числа, а по повороті виголошує серію викладів про стан селянського хліборобства у Франції. Инший ходить по майстернях у Парижи, а його жінка перебуває день за днем у професіональних школах.

Таке роблять нетільки фахові політики, посли, льорди: всяка трохи поважнійше богата, а то й тільки середно засібна, людина робить таке саме. Тен оповідає, що особисто знав Англійця, батька десятка дітей, з річним доходом яких 10 тисяч шілінгів, котрий з сього невеликого доходу правильно відтягав річно одну тисячку на подорож. Нема в Англії одного молодого чоловіка з „доброї родини" се не значить, щоб конче богатої), який не перебув би довший час на континенті; се належить там до „комплету" студій. В часі ферій адвокати, судді, професори хмарою спадають на Німеччину. Чимало з них очевидно бачить річи тільки по верхи: висше своєї голови ніхто не піднімається. Та всі вони приносять із заграниці бодай кілька корисних думок, всі вони вертаються до дому принаймні з кількома поглядами менше ніж ранійше хибними, з пересудами поправленими.

В купі сі відомости дають Англії громадську думку — яснійшу що до великих питань, менше дилетантську в політичних справах, розважнійшу, близшу правди, доступнійшу розумній пораді. І далі: політика, який доказав свою ясновидючість і який вказав добрий шлях, може в Англії числити на поміч, на взохоту. Там люблять тямучих провідників; буває, що громадська думка їх вишукує і кладе їм керму в руки.

Що важнійше: таке виховання є ще найпевнійшим способом, як витворити провідників. Виховання таке — загальне, розповсюднене на цілу широку верству, і таким чином воно, силою статистичного закона, є участю нетільки пересічно здібних людей, а й голов старшійших. Розповсюдненість такого виховання робить неможливим пересочення людини справді талановитої; політичні таланти в Англії не затрачуються, не пропадають, не марнуються наслідком недостачі відповідної освіти. Політичний талант природним ходом відносно одержує там політичну культуру, яка уможливлює йому поставитися у весь ріст. Коли-ж, крім того, маєткові й родинні відносини звільнять його від занадто довгого „термінаторства" і від жури за насущний, то він уже в молодім віці може лати овочі. Таке було з другим Піттом, з Робертом Пілем, з льордом Пальмерстоном, з Гледстоном, з Черчілем.

Закон статистичний і закон добору обовязує так само в людськім громадянстві, як у світі звіриннім. Прогонові коні добираються й виховуються надзвичайно старанно; результат: на сто одиниць буває шість добрих бігців, на тисячу — оден прогоновий кінь першої кляси, котрий принесе властителеви цілі маєтки. Англійці зрозуміли давно, що без тямучих дійсно здібних і кваліфікованих провідників держави не може розвиватись, та що бувають такі критичні моменти, коли наслідком недостачі такого провідника держава гине. І вони поспитали себе самих: Невже може бути за висока ціна коли треба витворювати й удержувати певний контингент провідників здібих, і коли удержування такого контингенту розмірно часто дає їх нації неоцінену шансу: мати великого державного мужа?

В. Панейко.

Галицькі відносини.

На волі.

Після 4-тижневого увязнення випущено на волю п. Василя Мудрого.

Равщина.

В звязку з мнимим вбивством якого мали доконати українські студенти Крупа і Луцейко на особі „działacza" Лачевого в Любичі, арештовано давнійше повисших, а по переведенню над ними знущань в очах родичів, (як вбивання їм шпильок за пальці і т. д.) для вимушення зізнань, арештувала дня 20. XI. поліція в Раві руській Ксаверого Процика ур. зал. з Рави руської під замітом, що він дав Крупі револьвер, як також більше осіб між иншими дир. школи з Піддубець Миколу Матвієва, бувш. підстар. українських військ Михайла Кожушка з Шабельні. І прочих арештованих відставлено до Львова під ескортою кількох поліцаїв.

Кривавий терор в Коломийщині.

Один з жовнірів, котрі гонили людей в Раківчику пов. Коломия до голосування, вбіг до хати старої вдовиці Федасюкової, а заставши там її сина Дмитра Федасюка, студ. богословія, під загрозою биття запровадив до недалекої громадської канцелярії. Федасюк не хотів віддати картки, котру йому жовнір насильно упхав, тоді розлючений під позором арештування втрутив Федасюка до другої кімнати. Федасюк сподіючися побоїв, утік вікном. Жовнір по часі запримітивши утечу, вибіг на двір, а взявши зовсім иншого селянина утікаючого в противнім напрямі за Федасюка, стріляв за ним два рази безуспішно. Жандарм Стефак сказав: „pocóż pan strzelał za Fedasiukiem, to spokojny człowiek", на це жовнір: „bo on do mnie strzelał". Федасюка взяв з дому той сам жовнір без ніякої зброї підчас коли упали стріли жовніра, Федасюк находився в противній стороні села в хаті Василя Бабинюка. По тім кількох жовнірів напало на хату старої Федасюкової, пхали їй багнет в уста, зловили молодшого сина Миколу і кревних Стефана Кобилянського та Филипа Стефанюка, по одному затягли до стодоли і били до безтями. З поломаних буків остали тріски, після чого били ціпами. Яко причину подали, що у них мусить бути зброя. Заарештованих повели до Коломиї. Дмитро Федасюк думаючи, що по виборах не має чого боятися, бо до нічого злого не почувався, пішов в середу, на св. Дмитрія, до церкви; коли вертав, напали на нього жовніри, кинули до землі, місили колінами (було їх 6—7), палицю, котру мав Федасюк, поломили на нім на кавалки, били прикладами в груди і голову, аж нещасній жертві потріскали болони в ухах, майже нагого привезли до Коломиї, обвинувачуючи, що зловили його, як стріляв до жовніра. Полковник Мунд видав о год. 6. вечер на Федасюка вирок смерти, котрий мав бути виконаний о год. 7 ій. Латинський капелян хотів його сповідати, але Федасюк зажадав свого священика. Капелян удався на проходство, було ще часу не цілої пів години. О. Русин прибіг на хвилю, коли вже Федасюка мали проводити на розстріл і спас життя невинного чоловіка, бо полковник по довшій розмові в чотири очі з о. Русином, казав відпровадити Федасюка до вязниці. Федасюк тяжко хворий від побоїв, чекає в вязниці на... справедливість. Що на це компетентна влада?

Військо бє.

В с. Гриневі пов. Бібрка підчас виборів військова карна експедиція з 15. полку зігнала всіх селян з возами перед канцелярію, погрожуючи, що пожене всіх до обозів, за те, що ніхто не голосував. Підофіцир того полку люто знущався над невинними людьми і дручком побив тяжко інваліда Олексу Антонишина так, що він від побоїв упав на землю, після чого його занесено до лічниці. Побито також Яська Лігіндзевича. Взагалі жандармерія урядувала в такий спосіб, що селяне всі втікли до ліса, після чого військо ограбило село.

Ціле село стояло пусткою, бо населення крилося в лісах. Жовніри нападали на хати, виривали двері, виливали молоко з горшків на землю, домагаючися мяса, ограбили мясо та ковбаси у бідного селянина Микити Сидора.

До чого доходять химери поліції у Сх. Галичині!

Для доповнення вістей з Бригідок подають: В днях 10, 11 і 12. ц. м. всіх політичних вязнів у Бригідках, під примусом трикратно фотографовано та роблено відбитки з пальців. В той спосіб напятновано тисячі української інтелігенції, селян і робітників, котрі попалися до Бригідок, як звичайних злочинників. Пригадуємо на тім місци, що так само під примусом фотографовано наших вязнів, приміщених в Вісничу та Самборі як звичайних злодіїв. Додати належить, що між арештованими були студенти університету, священики, інжиніри, гімназ. ученики та челядники у ремісників, не старші як 16—17 літ, що поза своєю наукою нічого не бачили і не знали; і над тими дітьми поліція рівнож допустилася того насильства.

Тероризують Жидів.

„Chwila" доносить, що польське військо стаціоноване в Городенці (29 баталіон) тероризує жидівське населення. Низка свідків доказує, що там діються нечувані надужиття. Так само в Делятині жовніри знущаються над Жидами а між иншим побито Мойсея Цервассера та инших.

Борщівщина.

Арештовано Богдана Городиського студ. з Горошева, Степана Веприка з Івання Пестого, Федя Кушнирука, Осипа Дуплавого з Шупарки. Всіх відставлено до Чорткова. Не від речі згадати, що їх арештувано тільки за те, що улаштували кілька аматорських вистав.

Бучаччина.

Дня 31. жовтня переведено ревізію в домі о. Юліяна Алешкевича в Петликівцях і в дяка Дм. Пасічника. В с. Осівцях переведено ревізію у о. В. Гнатова і Іванни Рогозинської. Усіх арештовано та вивезено до Станиславова.

Дрогобиччина.

В Трускавці закватировано кілька сотень кавалерії. В домі о. Ів. Валюха жовніри роблять великі шкоди. Між населенням переводиться труси.

Самбірщина.

В с. Терло біля Хирова переведено ревізію в домі о. Володимира Коленського. Не найдено нічого.

Любачівщина.

Арештовано в Сухій Волі о. декана Віктора Лапичака і відвезено до Львова.

Березів нижний.

Арештовано Д. Негрича, Ів. Симчича, В. Урбановича.

Слобода вунґурська.

Командант поліції Віхер побив тяжко 11-літного ученика Петра Олексина, в підозрінню в якомусь підпалі та „саботажі". Оден раз бив його в школі, опісля в дома. Наляканий та побитий хлопчина лежить тяжко хворий, а його матір арештовано і відвезено до коломийської тюрми. Як бачимо, жандарми шукають саботажників серед 11-літних дітей!

Станиславівщина.

В Угринові дол. пов. Станиславів переведено ревізію в домі М. Дулаби, Д. Винничука, І. Гурика й І. Терешкуна. В с. Пасічній переведено ревізії в учит. Ю. Федика і В. Іванишина. Арештовано І. Терешкуна.

Після польських виборів у Сх. Галичині.

Сокальщина.

Громади Бобятин, Копитів, Лещатів (одна парохія) держалися при виборах добре. Голосували лиш латинники, Жиди і двірська служба, з Українців ніхто. Подібно не голосували і всі сусідні громади.

В Бобятині було через 5 днів 28 уланів, кватированих по господарях, які їх і коні мусіли кормити. Коли їх селяне відсилали до двора, то казали, що їм там „nie wolno". Потерпів селянський дріб і овес. Сенатські вибори випали так само, тільки вже без асистенції війська. Комісія сиділа без роботи до вечера.

Равщина.

В селах Девятер, Радруж, Смолин, Вороблячин і Немирів, де управлених до голосування було около 3000 осіб в кождім селі, ніхто з Українців не взяв участи в виборах як до сойму так і до сенату.

Брідщина.

Гаї старобрідські. Тиждень перед виборами приїхало до села 2 швадрони кавалерії, будім то шукаючи за „бандами", а в дійсности, щоб стерроризувати населення. Почали господарити по свойому; крім цего, що селяне мусіли годувати щоденно вояків та коней, пропадали щоденно кури, півні та инший дріб. У Ф. Баландюка „позичив" якийсь підстаршина чоботи за відомом господаря, а новий ремінь на чоботи без його відома. Не обійшлось і без побоїв, а се тому, що не було сейчас намолоченого вівса для коней. Погулявши 4 дні відїхали дальше підготовляти ґрунт під вибори. Дня 5. листопада приїхало 8 жовнірів із поручником на чолі. Але на їх жаль при виборах було тільки 5 голосів, мимо кількасот управнених до голосування.

Ще ліпше пішли вибори до сенату. Рано в день виборів почали ходити вояки за харчем та грозили, що хто не піде голосувати, то поїде на форшпан. Коли до полудня було тільки 3 голоси, розбішений поручник приказав скликати підводи із цілого села, та набрати їди для себе і коней на 3 дні, бо поїдуть по сіно до Білого Каміня. Тим, котрі голосували обіцяв дати посвідку звільнення від їзди. Мимо погроз усі приготовились до дороги, але до урни виборчої ні-

хто не пішов. Доперва о год. 9-тій вечер, повідвозили деякі селяне жандармів а решта підвод розїхались домів. Голосів до сенату було три.

У сусіднім селі Бучина пішли вибори ще краще. Там голосував тільки оден виборець Взагалі майже всі дооколичні села, мимо різкого террору, здержались від голосування, чим здали дуже гарно громадянський іспит.

В Стибарівці селяне здержалися цілком від голосування. За то в ночі з 7. на 8. впала кінниця до села і силою змушувала людей до голосування. Появилася навіть в селі українська відозва від якогось независимого комітету хліборобського. Жовніри нападали на сплячих людей, забирали кури, качки; у Василя Горбаля забрали порося. Побили тяжко господаря Дмитра Петрука, так, що лежить корий і сестру його жени Анну. Люде перестрашені віддали кільканайцять голосів, але здержалися від дальшого голосування, коли кінниця вибралася, присилувавши селян зложити собі 450 снопів вівса.

Кандидат до польського сойму.

Лист до Редакції.

До Хвальної Редакції „Свободи" у Львові.

Прошу помістити отсе моє письмо. Хтось подав мене на кандидата до сойму, а я вніс резиґнацію в Станиславові у пана нотаря і до сего дня немаю жадної відомости. Журба забиває мене, я простий селянин, нерозуміюсь на політиці, жив супокійно з своєю родиною через довші літа. Я 20 літ тому упав з дуба і побив голову та зістав глухим. Мої панове, чи чоловік глухий може бути послом? Найшла мене біда в своїй хатині. Мої панове, прошу з щирого серця поправте блуди мого письма і розішліть оголошеня якнайборше. *Михайло Пасека*, Лядзке шляхоцьке п. Станиславів.

Калущина.

Мислів і Рипянка. Українська людність не взяла участи у виборах, з виїмком кількох „почціових русінуф".

Лука. На 384 управнених голосувало 85, з того 39 латинників (двірська служба) і 15 Жидів.

Цвітова. Не голосував ані один Українець. Назначені до комісії Українці зреклись, о. Вол. Янович заплатив 60.000 мп. кари.

Долпотів. Перед виборами прийшло до села 10 жовнірів з машиновим крісом і члени комісії, що зрезиґнували, мусіли їх харчувати. Жовніри розвели сильну аґітацію за участю у виборах, обіцюючи землю при парцеляції двора. На 551 управнених голосувало 75, в тім лише кількох схрунивших Українців. При голосуванню до сенату упало лише 43 голосів.

Турки диктують.

З Константинополя повідомляють, що турецький уряд звернувся до комісарів держав антанти з домаганням усунути своїх контрольорів із турецьких банків та инших інституцій.

Новий каліф уряди.

„Times" доносять, що у нового каліфа в Константинополі відбулася перша нарада високих турецьких достойників. Донесення про уступлення Ріффет паші здементовано.

На передодні авантюр польської ендеції?

Побіда Мусоліні не дає спати польським ендекам. Вшехпольська преса ударила в нуту рефрену одної з повстанчих пісень, апотеозуючи італійських фашистів як спасителів італійського народу і держави з тим, що „щось в тім роді" не вадилоб зааранжувати і собі тим більш, що про перевагу ендеції в новому польському соймі не може бути й мови.

На скільки захоплення ендеків фашизмом далеке від плятонізму, мали ми нагоду переконатися учора із статті „Люду Польского" п. з. „Божевільні чи злочинці". Нині находимо потвердження припущень тої статті в „енунціації" одної з вшехпольських ґазеток „Вядомосці Млавске". Цей вшехпольський свисток уже в день виборів до польського сойму писав без обиняків:

„Народові партії не будуть мати переваги в новому соймі:

Щож тоді?

Чи далі будемо пасивно дивитись на загладу батьківщини?

Отже ні!

Італійці показали нам дорогу! Народ най рішить, хто має правити в Польщі! І т. д.

Чиж не заповідь домашньої війни?!"

Льозанська конференція.

Большевики в Льозанні.

Представник совітських републик в льозанській конференції Воровскій зложив ґенеральну візиту секретарові конференції в цїли обміркування справи участи совітів у нарадах. Воровскій застеріг собі вільну руку в діланню на випадок, якби на конференції заключено договори, невигідні для совітської Росії.

Участь Єгипту в конференції.

Мусоліні заявив представникам італійської преси, що репрезентанти Єгипту будуть допущені до конференції в Льозанні.

Пропозиції Туреччини.

На засіданню територіяльної комісії в Льозанні Турки поставили такі додаткові пропозиції: 1) поворот до кордонів 1913 р., 2) Стація в Адриянополі повинна належати до Туреччини; 3) Демілітаризація смуги над Маріцою; 4) Доступ до моря здовж Маріци для Болгарії; 5) Плебісцит в Тракії.

Бельгійці в Льозанні.

Дня 24. XI. до Льозанни прибули представники Бельгії на чолі з амбасадором Моклєром і послом Данґом.

Субкомісія радить.

Дня 24. XI. о год. 4. пополудні розпочалися наради субкомісії, в якій беруть участь представники Америки, Англії, Франції, Швайцарії, Італії, Японії, Югославії, Туреччини та инших. Предсідником субкомісії вибрано ґен. Вайґанда. Комісія рішила вислухати звітів двох болгарських делеґатів.

Ісмет паша і Воровскій.

Дня 24. XI. Ісмет Паша у Льозанні мав нараду із представником совітів Воровским. Воровскій заявив, що совіти будуть піддержувати становище Туреччини, але коли виявиться, що Туреччина провадить імперіялістичну політику, то совіти опустять Туреччину. Ісмет Паша заявив, що Турки далекі від імперіялізму.

З турецького кітла.

Турецькі переговори з союзними державами.

З Константинополя доносять, що переговори між ґенералами союзних держав і Ріффет пашою в справі охорони коаліційних горожан, не принесли успіху й зупинились на мертвій точці.

Туреччина незадоволена.

Як доносять з Константинополя, в Туреччині панує велике незадоволення з приводу відновлення балканського бльоку. Супроти того Туреччина стремітиме до утворення нового бльоку на свою оборону, як противагу до тамтого.

ПРЕСА.

Чергова „сензація".

Польську пресу облетіла чергова „сензація". Ця невилічима ігнорантка українських справ, щойно 25. листопада 1922 р. довідалася, що в чеській Празі „заінавґуровано в будинку тамошнього чеського університету український університет, та що при отворенню були представники чеського уряду і шкільництва".

Польська преса оповідає це як сензацію дня, бо й звідки вона бідна має знати, що український університет істнує в чеській Празі уже два роки, що в минулому році мав він понад 800 студентів і т. д. Їй доволі тої „певности", що до українського університету у Львові приймають тільки під умовою доконання бодай одного саботажу, або убивства. (Див. „Газ. Цодзєнна")

„Петрушевичови не вільно вертати до Відня".

Маємо певні відомости, що президент д-р Евген Патрушевич не виїзджав останніми часами з Відня ні на один день, але це не перешкаджає польській пресі голосити, мовляв „ходять чутки", що австрійський уряд зложив на руки польського уряду повідомлення, що Петрушевич... не вернеться більше до Відня".

Які має турботи польська преса!

З життя Українців в Америці.

Підкарпатські Українці.

Дня 28. падолиста с. р. відбудеться в Пітсбурзі конґрес Українців з Підкарпатської України. Живі заходи комітету вказують, що конґрес збере всі партії а через це представлятиме він вислів волі всіх підкарп. Українців, без огляду на те, чи вони греко католики, чи православні, чи признаються до українства, чи блукають ще в хмарах общерусскости. Головним домаганням конґресу буде заходами в Союзі Народів та в Антанти спонукати Чехословаччину, щоби вона виконала §§. 10, 11, 12 і 13 договору між Чехословаччиною та Антантою: справедливе переведення границі між Підкарп. Україною та Словаччиною, повна автономія та негайне розписання виборів до сойму на Підкарпатській Україні і до парляменту в Празі. Чехів себентежить, що Підкарп. Українці зійшлися на одній лінії та вони (Чехи) заходяться, щоби конґрес відділив справу політики від справ релігійних, бо сподіються через те роздору на релігійнім полі. (За „Трібуною".)

З польських справ.

Польська „кризи" в світлі виборів опільського соймику.

З Ополя доносять, що після дотеперішного урядового обчислення вибори в німецькій частині Горішнього Шлеська до провінціонального соймику дали такий вислід: Центр 21 мандатів, соціялісти 8, німецькі людові націоналісти 4, комуністи 4, німецька соціялістична партія 2, демократична партія 1, Поляки 5.

В польському міністерстві внутрішних справ відбулася під проводом Урбановіча конференція в справі запевнення безпеченства на „кресах", що вимагає виєднання спеціяльних кредитів в міністерстві

З Варшави доносять, що польські посли з Виленщини виступили з пропозицією, щоби на останньому засіданню польського конституційного сойму ухвалити новелю до виборчої ординації в тому напрямі, що виїмковим способом будуть приняті в склад нового польського сойму посли вибрані „саможутнє" на литовській невтральній полосі.

Бездонна прірва.

Польське міністерство фінансів почало пертрактації з ресортовими міністерствами в справі можливої редукції прелімінованих на 1923 рік видатків.

В буджетних прелімінарах перше місце під огладом видатків займає далі міністерство військових справ, яке поглочує більш аніж половину усіх видатків.

Друге місце займає міністерство, яке в добре загосподарованих державах приносить зиски, а тільки в Польщі недобори — це міністерство залізниць.

Ільків при „роботі".

Польська преса доносить, що „вибрані" в „Малопольсце Всходнєй україньсци пословє" не їдять хліба даром, що найменче орієнтуються о що ходило тим, які їх „вибирали", коли отсе „видумують на найблизшому засіданню польського сойму виступити з публичним обвинуваченням (!) проти бувшого (?) українського уряду, який виконував владу в Малопольсци Всходнєй о дефравдацію публичних фондів з Кас бувшої австрійської займанщини... Матеріяли обвинувачення збирає посол (!) Ількув і т. д.".

Процес „Юрвців".

Четвертий день розправи.

Львів, 25. XI. 1922.

В четвертім дни розправи зізнає дальше обв. д-р Гроссерова. Стверджує на питання обор. Дурача, що є вдовою по адвокаті і своячкою пок. митрополіта Гр. Яхимовича.

Предс.: Але що це має спільного зі справою?

Обор.: То ніби так: Митрополит Яхимовоч є похований в церкві св. Юра, то може обвинувачену тягнуло там щось спеціяльного влаштовувати конґреси. (Сміх на салі)

Обвинувачена стверджує дальше на питання обор. д-ра Л. Ганкевича, що деяка скількість українських селян, запрошених на конґрес, це переважно реемігранти з Америки, яких комуністична партія мала намір втягнути в свої ряди. На дальші питання не може ствердити чи обвинувачена Гіжовська належала до комуністичної партії. В офіціяльних партійних нарадах Гіжовська участи не брала, але була тільки технічним справником а

часі конґресу та збала про мешкання, харчі і т. д.

Предс.: Отже властиво ніхто не був членом партії, а всі віддавали їй тільки услуги.

Обв.: Я перепрошую, — були члени і вони про це тут скажуть.

Обор.: А кто запрошував на конґрес?

Обв.: Мечі здається, що Крілих.

Предс.: Отже не всіх запрошував Шпіґель? (провокатор).

Обор. д-р Ґрек: Шпіґель запросив поліцію. (Сміх).

З черги приступив трибунал до переслухування обв. Ціховського, б. президента білоруської автономської совітської републики, большевицького комісаря для справ польських в Петрограді.

Обвинувачений признає у всіх подробицях, що був комісарем, що працював в купі з Дзержинським і що за пів року перед своїм арештуванням прибув до Польщі з рамени комуністичної партії з метою поширювати ком. пропаґанду. Обвинувачений виступає як явний представник большевицького уряду, який називає своїм урядом і доказами стверджує, що не було наміром того уряду розпочинати війну з Польщею і що Польща сама розпочала війну з сов. Росією нападаючи на лит. білоруську сов. републику, підпомагаючи Петлюру і т. д. Набіг більшевицьких військ на Польщу в 1920 р. пояснює обвинувачений стихією революції, як це впрочім мало місце в часі французької революції, коли вона поширювалася на чужі краї.

На прикінці переслухування обвинуваченого оборонець його д-р Ляндау стверджує, що його клієнтови підчас слідства не предложено цілого матеріялу обвинувачення з тому напрямі, що буцім то він був кривавим терористом підчас виконування своїх обовязків большевицького комісаря. Щойно на домагання оборони стверджує предсідник, що матеріяли обвинувачуючі обвинуваченого прийшли до суду в місяці червні а обвинувачений переслуханий в квітні відмовив всяких зізнань.

На це стверджує обвинувачений, що він відмовив зізнань в слідстві тільки що до осіб, а годився подати інтерпретацію своїх політичних переконань. З питань прок. Гіртлера до обвинуваченого вийшло на яву, що в розпорядженню прокураторії находяться докази, які лагодять вину обвинуваченого в цему напрямі, що він в часі свойого урядування прихильно відносився до католицького духовенства. Обвинувачений не може одначе навести з памяти, кому спеціяльно з польського духовенства він робив які добродійства. На цему допит обвинуваченого перервано і розправу відкладено до понеділка рано 27. ц. м.

РІЖНІ ВІСТИ.

Льойд Джордж лідером партії.

З Льондону доносять, що партія народних лібералів Англії вибрала наново Льойд Джорджа своїм лідером.

Участь Зединених Держав в европейській політиці.

Вашинґтонська преса пише, що уряд Зединених Держав згодився взяти участь в конференції в Парижі в справі унормування окупаційних коштів і взагалі брати участь в европейській політиці.

Подорож Клемансо.

Клемансо в дорозі до Америки задержався в Ню-Льондоні, де публика улаштувала йому горячу овацію. Всі вулиці удекоровано французькими та американськими прапорами. У своїй розмові з представниками того міста Клемансо заявив, що мир в Европі є неможливий без співпраці Америки.

Ще одна конференція.

З Риму інформують, що дня 19. грудня розпічнеться конференція в Брукселі.

На Далекому Сході.

З Чіти доносять, що американський корабель „Sacramento" опустив владивостоцьку пристань. Японська дипльоматична місія виїзджає з Владивостоку до Японії. На днях Америка передала для совітського уряду радіо-стацію, котру поміщено на одному острові недалеко Владивостоку. Революційний комітет Далекого Сходу видав відозву із програмою та плянами своєї діяльности.

Чи дехо розстріляний.

З Дебліна доносять, що там виконано засуд кари смерти через розстріляння на особі сінфеніяна Чільдерса.

Новий уряд в Естонії.

Дня 24. XI. естонський парлямент затвердив вибір нового уряду Естонії. Новий уряд опирається головно на партії праці.

При зміні адреси просимо не забувати подати і попередну свою адресу.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Експозе німецького канцлера.

Берлін. (ПАТ.) На вступі своєї промови новий канцлер Куно представив нових членів кабінету, вказав на трудноші при творенню його і зазначив, що тека мін. відбудови ще не обсаджена. Висловив подяку канц. Віртови і його товаришам за їх діяльність, жалував, що нове правительство не опирається на широких основах, але сподіється, що в надходячих тяжких часах послідує злука всіх партій. Радо бачив би членів соц. партії в кабінеті. З черги представив теперішне положення Німеччини, підчеркнув, що вона мусить стояти о власних силах і жити власною справностю. Тягарі наложені комісією відшкодувань годі знести. Тепер уже не лише Німеччина, але і вірителі і невтральні економічні знатоки заявляють, що Німеччина не в силі платити. Опісля канцлер вичислив причини, наслідком котрих захиталася світова будуччина Німеччини. Правительство зробить усе, що може причинитися до видання справедливого присуду в справі вини за вибух війни, зробить теж усе можливе для виконання зобовязань наложених на Німеччину, буде співділати в справі усталення мира і працювати для відбудови знищених областей Франції. Щодо останньої промови Поанкаре, і закидів щодо щирих німецьких намірів заявляє, що стремління свої виявила Німеччина ясно перед світом і сьогодні економічно є на границі виснаження своїх сил. Щодо методи стабілізації марки і заграничної позички, погоджується з Поанкаре.

Криза німецького кабінету.

Відень. (ПАТ.) „Н. Фр. Пр." доносить з Берліна: На засіданню райхстаґа соц. Ледебур заінтерпелював, як це можливе, що чоловік такої політичної минувшини як Міллер зістав членом правительства. Канц. Куно відчитав у відповідь лист мін. апровізації і хліборобства Мілєра, в котрому він з огляду на роблені йому великою політичною партією закиди, що в справі надренської політики поводився невідповідно з точки патріотичного погляду, просить президента мін. звільнити його з уряду міністра. Кабінет зайнявся цею справою і сконстатував, що не має зовсім сумніву щодо його становища ані його патріотизму.

Невтральна полоса між Чорним і Еґейським морем.

Льозанна (ПАТ.) Комісія для територіяльних справ розглядала звіт комісії що до услівій утворення невтральної стрефи між Чорним і Еґейським морем. Звіт предвиджує утворення міжнародньої комісії для справи розоруження пристані Дедеаґача, експльоатації залізниць і управильнення границі. Знатоки заявили, що стрефу над рікою Маріцою слід здемілітаризувати, а не невтралізувати. Турки годяться на утворення невтральної стрефи і зобовязуються знести укріплення Адріянополя. Одначе домагаються, щоби невтральна стрефа була під ґарантією великодержав, котрі підпишуть договір. Представник Болгарії заявив, що неможливо утворити для Болгарії доступ до моря, не віддаючи їй Дедеаґача й залізниць. Венізельос заявив, що Греція поносить доволі велику жертву, коли годиться на утворення невтральної стрефи і жертвує Болгарії управу пристані Дедеаґач, яка є власністю Греції.

Турецькі власти в Адріянополі.

Атени. (ПАТ). В Адріянополі впроваджено турецькі власти.

Данія на льозанській конференції.

Лінґби. (ПАТ). Данське правительство прийняло запрошення в справі вислання делеґата до Льозанни для вислухання дискусії над питанням капітуляції і поручило свому послови в Берліні Ольденбурґови, щоби репрезентував Данію на цій конференції.

Американські пропозиції на льозанській конференції.

Льондон. (ПАТ). „Дейли Телеґреф" з Льозанни: Американська делеґація поставила предложення в справі нафтових теренів і політики „отвертих дверей" супроти М. Азії.

Новий калїф.

Царгород. (ПАТ). Відбулося торжество обняття власти султаном у присутности членів султанської семї і високих державних функціонарів.

Царгород, (ПАТ). Після торжества обняття власти новим каліфом відбувся в палаті Топ Капу надзвичайний селямлик у мошеї Фатті, присвяченій Магомедови Побідникови. На селямлику було дуже багато вірних.

Англійський парлямент.

Льондон. (ПАТ.) Бонер Лоу предложив у Палаті Громад формальний проєкт закона про ірляндську конституцію. Опісля йшла дискусія над закордонною політикою, при чому промовляло богато робітничих послів. Держ. підсекретар для закордонних справ Мек Нейль заявив, що не лише французьке й італійське правительство поступають у Льозанні зовсім згідно з великобритійським правительством, але також державні мужі М. Антанти погоджуються з Англією в головних справах. Пос. Берлей заявив, що теперішнє положення на континенті мусить спричинювати найбільшу журу.

Всюди видно народи в руїні, або народи, що падуть у руїну. Континентальні валюти все гіршають. Все це вказує, що конечна є повижна міжнародня акція для поправи положення. Пос. Фишер зазначив, що заключення договору з Туреччиною англійський народ не вважатиме належним забезпеченням його інтересів. Бесідник питається, чи премієр не був схильний дати Палаті один день на дискусію над питанням репарацій. Мек Нейль заявив, що першою ціллю льорда Керзона в Льозанні є співділання з Антантою. Керзон не противиться свободі проливів. Опісля зазначив Мек Нейль, що як лише буде можливе, відбудеться дискусія над справою репарацій. На запит посла Фишера, чи ґенуенський проєкт відновлено, Мек Нейль не міг дати пояснень. Пос. Нювт (роб. партія) заявив, що його партія не стерпить, щоби закордонні справи ведено потайно. Партія його домагатиметься демократичної контролі над закордонними справами.

НОВИНКИ.

— **До наших дописувачів.** Останніми часами нашу редакцію засипано дописями про арештування й виборчі надужиття. Ці дописі здебільша є так обширні, писані нечитко, що їх використання вимагає богато часу. Тому ми позволимо собі пригадати ще раз ось що: 1) Дописі повинні бути писані тільки на одній сторінці, чорнилом, читко, коротко й ядерно; 2) треба подавати самі факти, без всяких обширних коментарів чи рефлексій; 3) з огляду на те, що дехто з дописувачів уживає нашого органу для особистих порахунків із своїми приватними противниками, всі дописі мусять бути підписані. Анонімів не приймається. Рукописів не звертаємо. За неправдиві дописі чекає дописувачів судова відповідальність.

— **Видавництво „Світ Дитини"** висилає за посліплатою всім своїм переплатникам „Вифлеємську Зорю" українській вертеп у 3 картинах. — Ціна з пересилкою 700 Мп.

— **Дефравдація в польській Касі Хорих.** У варшавській Касі Хорих допустився контрольор каси Томаш Бернацкі дефравдації на кілька міліонів марок. Його арештовано.

— **Землетрус на Мадярщині.** Дня 24. XI. на Мадярщині в околиці Корошвар наступив легкий землетрус. Також недалеко Бая, Польної і Баранії сконстатовано це грізне явище природи.

— **Німецькі залізниці знов дорожіють.** З днем 1. грудня білети особової їзди в Німеччині дорожіють на 150 процент.

— **Заява.** З огляду на велику скількість листів висиланих до мене, як до члена редакції „Діла" („Свободи") заявляю, що я ним не був і не є, та що псевдонім М. Кедрин не є моїм. — *Д-р Михайло Рудницький.*

Листування Редакції.

„Придніпрянцеві" — який надіслав Редакції відповідь на театральну анкету. — Ми дуже радо оголосили би Ваш погляд, коли би лише знали... чий він. Редакція не може брати на увагу ніяких анонімних дописів ні статтей, тим паче відповідей на редакційну анкету, які мусять друкуватися за повним підписом. Колиб не цей прінціп — то ми самі моглиб „сфабрикувати" десятки відповідей на власну анкету! Просимо не стидатись погляду, з яким, мимоходом кажучи, цілком погоджується і автор анкети і його редакційні товариші.

†
ПОМИНАЛЬНЕ БОГОСЛУЖЕННЯ
за спокій душі бл. п.
МАРІТ ВІХАНСЬКОТ
вдови по радникови суду і адвокат, котра упокоїлася в пятницю 17. ц. м. відбудеться у второк 28 X. ц. р. в Успенській церкві (вул. Руська) о год. 9. рано, на котре Родину і Знакомих запрошують — ДІТИ

За редакцію відповідає Ол. Кузьма. З друкарні Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.